

Fem digte af Aleksandrs Čaks

Hentet med tilladelse fra Per Nielsen fra:

Det er høje tid

Digte af den lettiske digter Aleksandrs Čaks

Gendigtning og efterskrift ved Per Nielsen

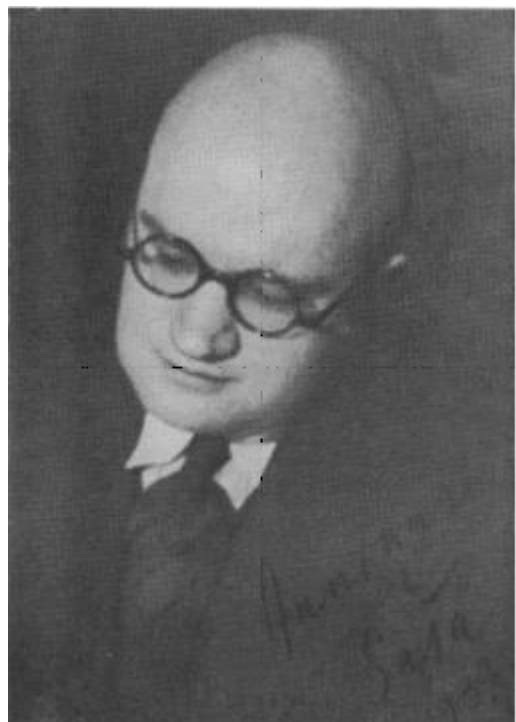
182 sider, illustreret.

Pris: 100 kr. + evt. forsendelse

Forlaget RASMUS Odense

Bogen kan bestilles via forlagets hjemmeside

www.gallerie-rasmus.dk

Tre bøger

1928

Jeg skrev
en vidunderlig bog
om evigheden,
 kunsten
 og sjælen,
udgav den,
men alle boghandlere,
hver
og én,
afviste blankt
min bog.

Blev jeg trist?
Nej!
Jeg udgav
en anden bog -
en lidenskabelig bog
om broderskab,
 at hjælpe sin næste,
 menneskets fremtid
 og kulturens storslåethed.

Forgæves
søgte jeg efter den
i boghandlervinduerne
mellem fine romaner,
moderne blækhuse
og slanke filmstjerner,
forgæves.

Og, da jeg
gik ind i en butik
og spurgte efter bogen,
min lidenskabelige bog,
trak den unge ekspeditrice,
duftende som en god cigar
og med et madonnaansigt,
på smilebåndet:
”Gode herre, dette er ikke et asyl for
hjemløse,
ej heller en forening til dyrenes
beskyttelse.”

Og da -
i denne tågede efterårsaften,
hvor der under lindetræerne på
boulevarderne
i stedet for blomsterduft
kun bølgede en lugt
af gadepiger,
og bilerne sprang ud fra mørket
med to glødende sole foran -
tog jeg,
netop hjemvendt,
først støvlerne af og kylede dem ud af
vinduet,
betalte værtinden med min frakke
som afdrag på huslejen,
satte mig så
og skrev værket:

Praktiske råd
for statskassebedragere,
tyve,
mordere,
checkryttere,
ungkarle,
forfatterspirer,
dumpede studenter,
chauffører og
uøvede dansere.

Tyve bogmagnater
sloges om at få denne bog,
som var det regeringsstøtte.

Og da bogen udkom,
åbenbarede
tusinder
af lysreklamer
titlen på min bog
for hele folket.

Side om side
med Dunlopdæk,
klortandpasta
og det fantastiske Hubigan pudder,
på hvert gadehjørne,
fra montrere og søjler
lurede mit ansigt

på dem,
smalt og magert
af søvnløse nætter
og måltider, kun fortæret i drømme.

Firmaets
hyrede klakører
brølede -
Længe leve!

Vagabonder og skolebørn spekulerede,
når de så det ukendte ansigt:
“Er det en yogi,
en ny rekord i sultestrejke,
en japansk bokser,
nærmeste rival til Dempsey¹,
eller en eftersøgt morder?”

De unge piger sukkede:
“Åh, vore sjæles frelser!”

Og
et progressivt
tobaksfirma
fremstillede
af den allerdårligste tobak
og med mit navn
deres fineste cigarer.

Lyrisk digt

1930

Det var forår.
Bilerne
gjorde damerne lykkelige
helt gratis med mudder,
brunt
som kaffe,
ferniss
og havannacigarer.

Jeg

¹ William H. (Jack) Dempsey, amerikansk bokser. Verdensmester i sværvægt i 1919.

beskuede et udstillingsvindue
med 12 forskellige sorter
sydlige frugter
og drømte inderst inde om Spanien,
om kvinder passionerede og spontane,
som på film,
thi forbi mig gik
damer,
kolde som kældertrapper,
i kostbare pelse,
købt for en pengesum,
jeg ville kunne leve for i et år,
gå på damebesøg
og skrive vers
om lykken.

Selvportræt

1930

Som kloroform sløvede midnatstimen
menneskenes øjne.

I mørket på natbordet
talte lommeurene
de sovendes åndedræt.

Jeg
flakkede ensom om på boulevarden,
gik her og dér,
som skulle mine skridt
tælle alle stjernerne.

Sørgmodige vandrer,
har du nogensinde set et menneske,
som nedbøjet
sidder
ved en udtrådt bananskræl
og en stump papir,
sidder
og støtter hånden mod jorden?
Har du nogensinde mødt et menneske

² Transvaal, provins i den Sydafrikanske Republik, selvstændigt fra 1852 til 1910. Hovedbyen er Johannesburg.

³ Jānis Ziemeļnieks (1897 – 1930), lettisk digter.

på boulevarden,
der hellere tager imod et gult blad, som
daler mod jorden,
end et venligt fremstrakt biografprogram.
Eller lagt mærke til et menneske,
som stryger sin kind
mod en grå fem etagers høj mur
og i tankerne smadrer de nærmeste lamper
og ser som en søvngænger
mod døde stjerners
skinnende lig,
den sørgmodige vandrør,
det
er – mig.

Engang,
fra trapperne,
fra elevatoren, med dens lugt af mus,
har jeg lært
at stræbe efter højderne,
mens
trapperne og elevatoren
er tilfredse med syvende sal -
så er det
ikke nok for mig!

Bygherrer,
tømrere,
hvorfor ikke rejse huse
på ethundredeogti etager,
tårne,
hvor skyerne kan hvile
som fugle,
og den vandrende måne
kan nappe et stykke natmad?

Deroppe
på taget,
i det åbne rum,
hvor man kan fornemme
de forsvundne sjæles åndedræt
og skyernes duft,
vil jeg,
lænende mod en skorsten,
gruble over kærligheden.
Da vil jeg opdage,

at skyerne er,
som det parfumerede pudder,
en smilende kvinde
dupper på sin næse.

Da vil jeg forstå,
at månen
(i hvis magiske lys
det er sødmefuldt og pikant
at kysse
skælvende unge piger
på afsides stier)
ikke er andet end safran,
der siver ud mellem fingrene.

Da må jeg erkende,
at også jeg,
ligesom den fjerne sky
og månen,
måske om tredive år
kun er et vindpust,
en undseelig bunke støv,
end ikke nok
til blot at dække
en enkelt busk langs stien.

Som kloroform sløvede midnatstimen
menneskenes øjne.

I mørket på natbordet
talte lommeurene
de sovendes åndedræt.

Jeg
flakkede ensom om på boulevarden,
gik her og dér,
som skulle mine skridt
tælle alle stjernerne.

Miraklet

1933

Jordklode,
Grønne, runde jordklode,
Når jeg vil kærtegne dig,
Køber jeg en gummibold
I en lille butik,
Hvor ekspeditricen ler mod betaling.

Så går jeg gennem gaderne
Med gummibolden over hovedet -
Leende,
Lykkelig.
Droschehestene glør på mig
Med store øjne.
Hundene
Cirkler om mig;
Mens regntunge skyer
Hviler deres albuer på kirkespirene
Og ser til.

Men jeg
Går med gummibolden over hovedet -
Leende,
Lykkelig.
Har sol i øjnene,
Men jeg ser kun jordkloden;
Vinden blæser på læberne,
Men jeg mærker kun jordkloden,
Hvor end jeg hæver mig op,
Lige meget
Om det er i bjergene, træerne eller hegnet,
På kioskens eller droschens tag,
Bærer jeg jordkloden med mig - og slut.

Folk ler hånligt,
Mens børnene råber af fuld hals:
"Se, dér går Čaks
Og bærer jordkloden i sine hænder!"
Og jeg går
Med gummibolden over hovedet,
Kysser den,
Og jeg synes:
Dette er verdens blødeste læber;
Kærtegner den,

Og jeg synes:
Jeg berører en kvindes bryst.
Jordklode!
Og da stiller jeg mig op på et gadehjørne,
Hvor der engang stod en telefonboks,
Og råber:
"Folkens,
Katte, hunde og spurve,
I, som bor mellem sten,
Kom!
Jordkloden hviler i mine hænder,
Kom og kys den,
Kom og indånd den,
Jordkloden,
Den grønne, runde jordklode.
Folkens!"

Og jeg ser,
Hvordan de kommer stimlende:
Katte, hunde, tusindben, regnorme,
Spurvene flyver i flokke,
Sætter sig på bolden,
Men folk
Går forbi med foragt
Og griner:
"Den nar,
Han savner ømhed."

Men jeg bliver stående på hjørnet
Med gummibolden over hovedet.
Solen skinner ikke mere,
Men jeg bliver stående,
Det begynder at regne,
Regner og regner,
Men jeg bliver stående.
Og da det holder op,
Står jeg stadig på hjørnet
Med den skinnende bold over hovedet.
Jeg er
Ren, glinsende og gennemblødt,
Som har regnen skyllet al bitterhed
Ud i rendestenen.
Jeg er
Alene
I troen på miraklet.

Brev til en død avissælgerske

Adresse: Ziepnieku kirkegård

1933

Mit brev bliver ikke specielt langt,
Og jeg skriver med store bogstaver,
Hvem ved,
Om du fik dine briller med derop?
Folk er jo lidt underlige,
Græder ved begravelser,
Men forstår ikke
De dødes behov.

Undskyld mig,
At jeg ikke ved, hvor du ligger begravet.
Da du døde, var jeg bortrejst,
Og da jeg, hjemvendt til Ilguciems,
Gik til dit hus,
Var der ingen dér, som vidste noget om
dig.
Din datterdatter
Var taget på landet for at arbejde.
Hun har fået et barn,
Som du ved,
Med den udelige Sorte Janka (mormor
læser med et suk).
Han bekymrer sig ikke om noget,
Ryger stadig for meget,
Spiser solsikkefrø
Og spiller mandolin hver aften.
Barnet er meget svagt.
Det ville være bedre, om du tog dig af det.

Jeg har ikke glemt dig.
Hver gang
Jeg går forbi det gadehjørne,
Hvor du sad, lille og frodig som en busk,
Kommer jeg til at tænke på dit ansigt,
Fuldt af fine små rynker,
På din dirrende, syngende stemme
Og dine taksigelser
Med en myrevrimmel af gudsord.

Jeg ved meget vel, hvad du vil spørge mig
om.
Siden du døde,

Er alt i dit hus, hvor du boede i Ilguciems,
Uforandret.
Kun facaden
Har ejeren ladet nymale,
Og gamle Ilstere
Bor nu hos Kanenieki.

På det gadehjørne,
Hvor du plejede at sidde,
Har man bygget en brunlig kiosk,
Som ligner et barn.
Derinde sidder en ung pige
Med lyst glinsende hår.
Hun kan smile, kan hun,
Og når hun rækker aviserne frem,
Ses hendes slanke, fugtige fingre
Med blid og solbrændt hud.
Kiosken går godt,
Men de unge mennesker,
Der kommer for at handle,
Bliver for længe,
Og når de går derfra,
Har deres ansigter fået et underligt lysende
skær.

Da mine digtervenner
Fik nyheden om din død,
Drak de sig fulde på kroen,
Slog porcelæn i stykker,
Sagde dumheder
Og kaldte dig avismutter.
Men det må du ikke blive vred over,
Hvad kunne de ellers gøre?
Gå i kirke,
Lægge kranse på din arbejdsplads,
Sørge?
De er svage.

Din recept - petroleum - mod reumatisme
Virker ikke på mig.
Mit højre knæ knirker ligefrem,
Som om der sad nogen derinde
Og klippede negle.
Men det taler vi om senere,
Når jeg kommer op hos dig.

Og det bliver måske snart.
Vi trues af en ny Verdenskrig.
Jeg skal til fronten
Og siden, måske, til dig.
Men det gør ikke noget.
Jeg har kæmpet nok,
Kysset piger,
Været fej og unyttig
Nok,
Jeg ville ikke have noget imod
At komme op til dig.

Så kunne vi både spille gris
Og sutte på de karameller, du holder så
meget af.
Og når vi bliver trætte af det,
Kunne jeg synge en sang for dig om
Transvaal²
Og klimpre på guitaren.

Om aftenerne
Kunne jeg hente vand til dig
For at vande dine gamle urtepotter med
myrte og floks.
Skriv,
Hvis nogle af dine blomsterpotter går i
stykker;
Så kunne jeg passende tage
En ny med.
Her slutter jeg.

Hvis du alligevel
Ikke kan læse mit brev,
Så kald på Jānis Ziemeļnieks³.
Han vil hjælpe dig.
Han er en slank og venlig yngling,
Har sorte briller
Og lyder navnet - poet.
